

Ochrona Puszczy Białowieskiej jako Obiektu Światowego Dziedzictwa Przyrodniczego UNESCO

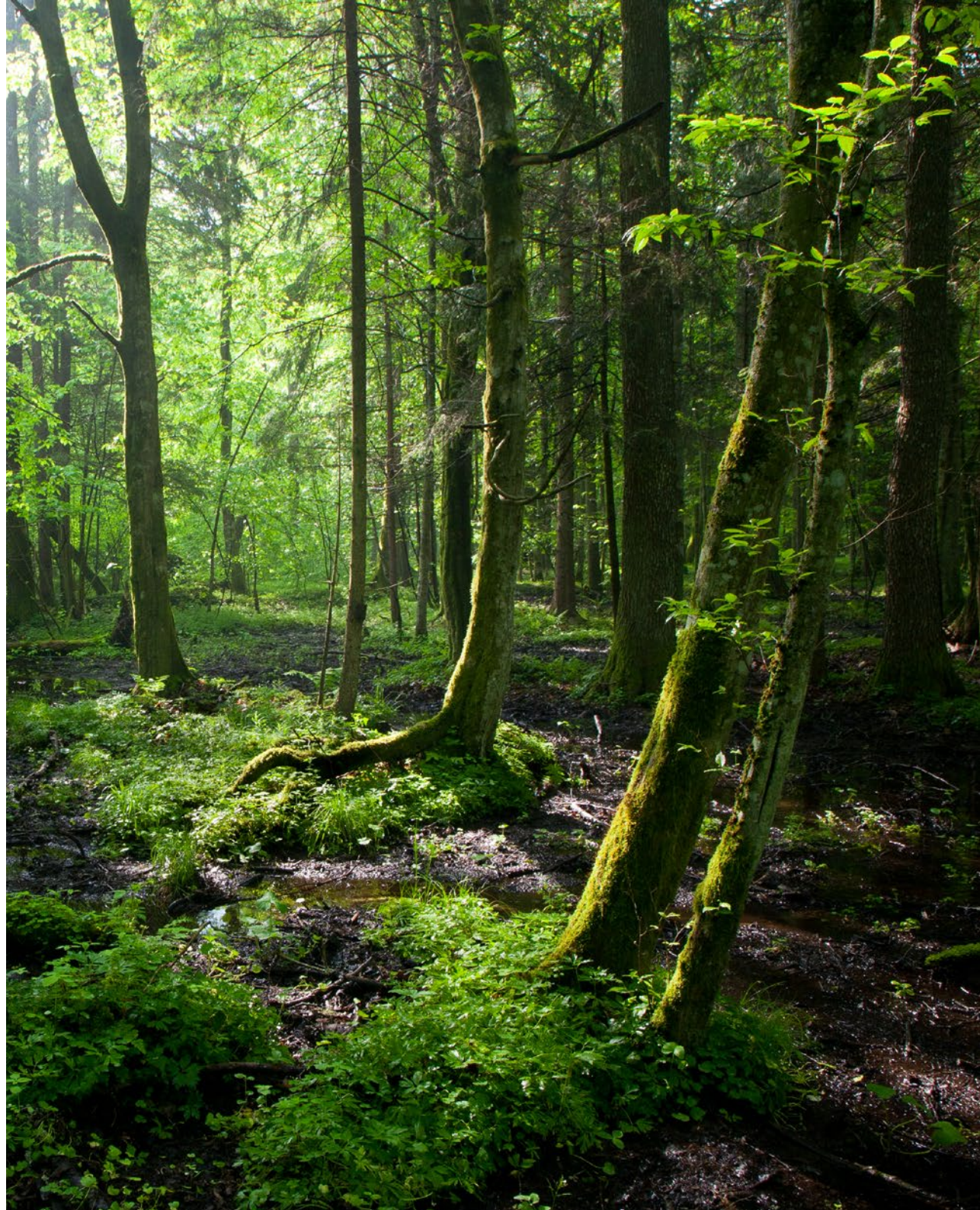
Prezentacja
założeń do ustawy
(aspekty prawne)

adv. Karolina Kuszlewicz
Kancelaria nad Wisłą

czas: 15 minut

**Kancelaria
nad Wisłą**
adv. Karolina Kuszlewicz

W jakim punkcie jesteśmy

Puszcza Białowieska jako Obiekt Światowego Dziedzictwa Przyrodniczego UNESCO

Potrzeba ochrony prawnej Obiektu oraz **regulacjami dot. kwestii organizacyjnych i finansowych** wynika z art. 2 i 4 Konwencji UNESCO.

Art. 2 tiret 3 Konwencji „za dziedzictwo naturalne uważa się miejsca lub strefy naturalne **o ściśle oznaczonych granicach, mające wyjątkową powszechną wartość** z punktu widzenia nauki, zachowania lub naturalnego piękna”

Art. 4 „Każde Państwo będące Stroną niniejszej Konwencji uznaje, że na nim spoczywa w pierwszym rzędzie **obowiązek zapewnienia identyfikacji, ochrony, konserwacji, rewaloryzacji i przekazania przyszłym pokoleniom dziedzictwa kulturalnego i naturalnego (...)**” – państwa członkowskie są zobowiązane do maksymalnego wykorzystania swoich środków dla celów ochrony.

„Ochrona jest rozumiana jako ochrona prawna (...)”

(Piotrowska-Nosek K., *Komentarz do Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego*).

Art. 5 lit b nakazuje „ustanowić na swoim terytorium (...) **jedną lub kilka służb ochrony** (...) dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, posiadających odpowiedni personel i rozporządzających środkami pozwalającymi na wykonywanie przypadających im zadań”.

Powyższe może, a nawet powinno odbyć się na poziomie ustawy, która „wpisze” ochronę konwencyjną w polski system ochrony przyrody → trwałość, pewność prawna, przejrzystość regulacyjna.

Uzasadnienie dla dedykowanej ustawy o Puszczy Białowieskiej

1. Jest na liście UNESCO jako światowe dziedzictwo przyrodnicze, a jednocześnie wykracza poza obszar parku narodowego („Pradawne i pierwotne lasy bukowe Karpat i innych regionów Europy” po polskiej stronie w całości znajdują się w parku narodowym = jednolitość zarządu i zasad ochrony).
2. Panuje chaos zarządczy: na jego obszarze wielość zarządców i zasad ochrony.
3. Obarczony jest konfliktem interesów (pozysk drewna i polowania vs ochrona naturalnych procesów przyrodniczych).
4. Tworzone były różnego rodzaju interpretacje, by osłabiać ochronę konwencyjną (dewaluować ją).

Znamy diagnozę problemów – rozwiązaniem jest ustawa traktująca **całą Puszczę Białowieską** jako jeden funkcjonalnie połączony obszar → tylko ustawa gwarantuje realne osiągnięcie celów Konwencji: ochronę naturalnych procesów.

Inne „miękkie rozwiązania” spowodują, że:

1. ochrona będzie fasadowa,
2. znacznie słabiej egzekwowalna,
3. wielość zarządów generująca konflikty interesów pozostanie,
4. zagrożenia związane z Puszczą Białowieską zostaną odroczone w czasie, ale nie trwale wyeliminowane.

Zakres ustawy

Zasady ochrony, podziały na strefy ochronne oraz zintegrowany plan zarządzania obiektem wynikają z regulacji UNESCO i powinny zostać włączone do ustawy.

- Rozdział 1 Cele, zadania i organizacja Puszczy Białowieskiej
- Rozdział 2 Strefy ochronne i zasady ochrony obowiązujące w Puszczy Białowieskiej
- Rozdział 3 Zintegrowany plan zarządzania Puszcza Białowieską
- Rozdział 4 Plan ochrony Puszczy Białowieskiej
- Rozdział 5 Udostępnianie obszaru Puszczy Białowieskiej
- Rozdział 6 Organy Puszczy Białowieskiej
- Rozdział 7 Służba Puszczy Białowieskiej
- Rozdział 8 Gospodarowanie nieruchomościami Puszczy Białowieskiej
- Rozdział 9 Gospodarka finansowa Puszczy Białowieskiej
- Rozdział 10 Odpowiedzialność w ochronie Puszczy Białowieskiej
- Rozdział 11 Przepisy przejściowe

Cele i zadania

1. Puszcza Białowieska obejmuje obszar o wyjątkowej powszechnej wartości przyrodniczej.
2. Wyjątkowa powszechna wartość Puszczy Białowieskiej wynika ze spełnienia następujących kryteriów:
 - 1) obiekt stanowi wyjątkowy przykład reprezentujący trwające procesy ekologiczne i biologiczne istotne w ewolucji i rozwoju ekosystemów oraz zwierzęcych i roślinnych zespołów,
 - 2) obejmuje siedliska naturalne najbardziej reprezentatywne i najważniejsze dla ochrony in situ różnorodności biologicznej, włączając te, w których występują zagrożone gatunki o wyjątkowej powszechnej wartości z punktu widzenia nauki lub ochrony przyrody.

Celem funkcjonowania ustawy jest wprowadzenie zharmonizowanej ochrony Puszczy Białowieskiej jako Obiektu Światowego Dziedzictwa Przyrodniczego UNESCO, w szczególności:

- ▶ ochrona wyjątkowo wysokiej wartości przyrodniczej, w tym rozległych starodrzewów;
- ▶ zapewnienie trwania procesów naturalnych, w tym ochrona bogactwa martwych drzew, zarówno stojących, jak i leżących, prowadząca do zachowania wysokiej różnorodności grzybów i bezkręgowców saproksylicznych;
- ▶ ochrona niezastąpionego obszaru bioróżnorodności, obejmująca siedliska naturalne najbardziej reprezentatywne i najważniejsze dla ochrony in situ różnorodności biologicznej, włączając te, w których występują zagrożone gatunki o wyjątkowej powszechnej wartości z punktu widzenia nauki lub ochrony przyrody;
- ▶ ochrona wyjątkowej powszechnej wartości obiektu, w tym trwające procesy ekologiczne i biologiczne istotne w ewolucji i rozwoju ekosystemów.

Zadania:

- ▶ stworzenie i utrzymanie warunków pozwalających na zachowanie całości walorów przyrodniczych Puszczy Białowieskiej, w tym zachowanie procesów ekologicznych i ewolucyjnych oraz wysokiego poziomu bioróżnorodności
- ▶ prowadzenie badań naukowych i edukacji przyrodniczej
- ▶ udostępnianie obszaru obiektu do prowadzenia turystyki i wypoczynku w oparciu o walory środowiskowe i kulturowe Puszczy Białowieskiej, w sposób niepowodujący
- ▶ zagrożeń dla jej funkcjonowania, stworzenie warunków do ochrony dziedzictwa i propagowania lokalnej kultury i historii

Schemat organizacji i funkcjonowania

- ▶ Państwowa osoba prawna (sektor finansów publicznych)
- ▶ Nadzór nad działalnością obiektu sprawuje minister właściwy ds. środowiska
- ▶ Organy obiektu:
 - » Dyrektor (kadencyjność, konkurs)
 - » rada naukowa (opiniodawcza i kontrolna)
 - » rada samorządowo-społeczna (opiniodawczo-doradcza)
- ▶ Służba obiektu – zadania związane z ochroną przyrody, badaniami naukowymi i działalnością edukacyjną, a także ochroną mienia obiektu oraz zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody → straż obiektu.

Strefy ochronne i zasady ochrony obowiązujące na terenie Puszczy Białowieskiej

Strefy o określonych zakazach:

- 1) strefa ochrony ścisłej Białowieskiego Parku Narodowego, zwana „strefą 0”;
- 2) strefa ochrony Białowieskiego Parku Narodowego i rezerwatów, zwana dalej „strefą I”;
- 3) strefa ochrony drzewostanów ponadstuletnich, zwana dalej „strefą II”;
- 4) strefa ochrony zintegrowanej, zwana dalej „strefą III”;
- 5) strefa buforowa, zwana dalej „strefą IV”.

Zintegrowany plan zarządzania Puszcą Białowieską

- ▶ Podstawowy dokument strategiczny zgodnie z dokumentami konwencyjnymi, przyjmowany na 20 lat
- ▶ Forma: rozporządzenie (projekt przygotowuje dyrektor z udziałem społeczeństwa, wymagana akceptacja rady naukowej oraz opinia rady samorządowo-społecznej)
- ▶ Zasada zgodności: wszelkie dokumenty dotyczące zarządzania na terenie Puszczy Białowieskiej, w tym plany dotyczące zarządzania ryzykiem powodziowym oraz bezpieczeństwa przeciwpożarowego pozostają zgodne z zintegrowanym planem
- ▶ Zintegrowany plan zawiera w szczególności:
 - » określenie głównych celów ochrony Obiektu UNESCO w odniesieniu do wszystkich stref,
 - » przejrzysty opis funkcjonowania systemu zarządzania,
 - » ocenę podatności na presję i zmiany społeczne, gospodarcze i inne, a także monitoring wpływu trendów i proponowane interwencje celem przeciwdziałania obniżeniu wartości Obiektu,
 - » zasady współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi stronami,
 - » cykl związany z planowaniem, wdrażaniem, monitorowaniem poszczególnych celów ochrony oraz ich raportowaniem Komitetowi,
 - » alokację środków i zasobów.

Plan ochrony Puszczy Białowieskiej

- ▶ określa szczegółowy sposób realizacji zasad ustalonych dla poszczególnych stref
- ▶ przyjmowany na 20 lat w drodze rozporządzenia
- ▶ ma zdecydowanie bardziej techniczny charakter niż zintegrowany plan
- ▶ prace nad nim są uproszczone względem klasycznego planu ochrony dla parków narodowych (bazuje na zintegrowanym planie oraz uwzględnia PZO dla Natura2000)
- ▶ projekt planu ochrony sporządza dyrektor Puszczy Białowieskiej w porozumieniu z radą naukową oraz po zasięgnięciu opinii rady samorządowo-społecznej
- ▶ rada naukowa przynajmniej raz na 5 lat dokonuje oceny aktualności i stanu realizacji planu ochrony

Skąd pieniądze na funkcjonowanie Puszczy Białowieskiej?

- ▶ dotacje z budżetu
- ▶ pieniądze z Funduszu Leśnego (odpis 1,5% z kwoty przychodu)
- ▶ inne (np. sprzedaż biletów, dotacje NFOŚiGW)

Korzyści dla gmin

- ▶ 50% przychodów z udostępniania obiektu przekazywane jest przez Dyrektora na rzecz gmin, położonych na terenie obiektu
- ▶ renta białowieska jako równowartość 150% podatku leśnego z terenów dotychczasowych nadleśnictw

PODSUMOWANIE:

Ustawa integruje cały obszar i różne formy zarządzania Puszcą Białowieską w jeden obiekt: tworzy ramy prawne do realnego i skutecznego wykonywania Konwencji UNESCO.